

ՀՏԵՄԵՐԸ

ՊԻՏԸՆԻ ԳԻՏԵԼԵԸՑ

ՀԵՏՈՐ 7:

ՅՈՒՆՎԵՐ 1. 1854:

ԹԻԻ 73:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՆԻՒԹՈՑ

Ծանուցում. Երբ. 1: Երբ. 1: Սարգիսյան եղբայրութեան վրայ. Երբ. 2: Վրիստոնէական քաջասրտութիւն. Երբ. 4: Բաղմածախ յիմարութիւն. Երբ. 4: Հաւատքով մոռնելու պատրաստութիւն. Երբ. 5: Կիրակին սուրբ պա-
հելուն ազդեցութիւնը՝ մարդուս առողջութեան վրայ. Երբ. 5: Կանանց ազդեցութիւնը. Երբ. 6: Մահաբեր սխա-
լանք, կամ Գիշերային նաւաբեկութիւն. Երբ. 7: Եղջթքին ուժը. Երբ. 9: Հաղորդութեան վտանգը. Երբ. 9: Եռատաճեռն եկեղեցի մը. Երբ. 10: Ղլմարտութեան հակառակորդներուն վրայով խորհրդածութիւններ. Երբ. 11: Մեկզմէկու օգնեցէք. Երբ. 12: Իւ անկէ ետեւ ինչ. Երբ. 12: Եռողջութեան կանոններ. Երբ. 13: Սոքի խոռ-
վութիւն. Երբ. 13: Հայելիի մը պատահածները. Երբ. 14: Սեծ մայրաքաղաք. Երբ. 14: Օրադրաց վրայ տեղե-
կութիւններ. Երբ. 15: Պատրաստ պատասխան մը. Երբ. 16: Յանկ նորատիպ գրոց. Երբ. 16:

ԾԵՆՈՒՅՈՒՄ

Երկայ ծանուցումովս կ'իմացնենք
ՀՏԵՄԵՐԸՆԻ նախկին յարգի
ստորագրողներուն, և ընթերցողներուն,
և հասարակութեան ընդհանրապէս, որ աս
պարբերական տետրակին հրատարակու-
թիւնը բաւական երկար ժամանակ ընդմիջե-
լէն ետեւ՝ հիմա նորէն կ'սկսի, ու կանոնաւոր
կերպով պիտի շարունակուի: Եսկա չէ
թէ ձեռնառութիւն չգտնելուն, կամ օգ-
տակար ըլլալուն կողմանէ տարակոյս մը
ըլլուելուն պատճառաւ ընդմիջեցաւ՝ այլ
հրատարակիչին բացակայութեանը, և ու-
րիշ ստիպողական բաներու պատճառաւ՝ ու-
րոնց աս տեղ յիշուիլը աւելորդ է: Ուստի՝
աս հրատարակութեան նորէն ձեռք զարնե-
լու ատեննիս, բոլորովին վստահ ենք որ՝ ուս-
ման զարգացմանը, և զանազան դէպքերէն ե-
ղած յառաջագիմութեանը պատճառաւ, ա-
ռաջի ատեններէն աւելի ընդունելի պիտի ըլ-
լայ աս գործը. և մեր կողմանէ ալ ամենեւին
աշխատութիւն չպիտի խնայուի, զանիկայ
աւելի արդիւնաւոր և օգտակար ընելու:

ԵՐԳ

ԱՅՆՆ Է՝ ԿԱՐՃ, ՄԱՐԴՆ ԱՆՑԱՒՈՐ

Երկիրպագեմք քեզ Տէր Եստուած՝

Խոստովանեալ խոնարհ սրտանց,

Թէ մեզ նման հողեղինաց՝

Կեանքն է տրկար ու խիստ վաղանց:

Տարւոյն հետ շուտ շքան կ'ընենք,

Իւ կը տանի իր հետ մեր կեանք.

Ինչ որ ըլլանք՝ ինչ որ ընենք,

Պէտք է մահը մենք միշտ կ'երթանք:

Ո՛վ Տէր՝ ինչ նուրբ է ան դերձան,

Որմէ մարդկան վիճակն անանց՝

Սխալեալ են միշտ ու կ'երերան,

Կենաց թելին վերայ վաղանց:

Մեզ կը սպասեն ամեն վայրկեան՝

Ենթերջ ցնծում տալ և կամ վիրտ,

Իայց մենք անհոգ եղբքն մահուան՝

Ինչ անդդոյլ կը դիմենք միշտ:

Տէր մեզ զարթո՛ մահուան քունէն՝

Սենէ՞ վերջու թմրութիւննիս,

Որ երբ ելլենք մենք աս կեանքէն՝

Յիշու քովդ գլուխներ հողիններնիս:

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ

ՎՐԱՅ

Եստուած՝ բոլոր մարդկային ազգերը մէկ արիւնէ մը ըրաւ, երկրիս երեսը բնակելու համար. անոնց ամէնը մէկ ընտանիք մը կը կազմէին, որուն գանազան անդամները հաւասար պահանջմունք ունին համակրութեան և մարդասիրութեան՝ որոնք Երարիչը մարդոց սրտին մէջ դրած է:

Նոյն կատարեալ կառավարութեանը ենթական են, իր օրէնքներուն անթիւրելի հնազանդութեանը հաւասար պարտաւորութեանն ու վերջին դատաստանին մի և նոյն ատենին պատասխանատուութեանը ներքէն ըլլալով:

Մտնոց բաժինը հասարակաց է. տկարութիւններին, վտանգներին, յոյսերին ի դերը երկին ու ցաւերին, որոնք անկատարութեանն ու մեղաց վեճակի մէջ ըլլանուն կը պատահին և միայն գերեզմանին մէջ վախճան կ'ունենան: Բայց խաւարը քիչ շատ ամէն մտքի վրայ կը տիրէ, և իրենց տգիտութիւնն ամէնալ կը խոստովանին: Սխալմունքին շառաւիղները բոլոր սրտերուն մէջ արմատացած են, և կ'ընդարձակին, ու ճիւղեր կ'արձակեն, և պրտուղ կը հասցընեն, քանի որ Եստուծոյ՝ Յիսուս Քրիստոսով տուած շնորհքը չխափանէ անոնք: Ուստի փոխադարձ ատելութիւններ ու կռիւներ կը ծագին խռովութիւն հանելով մեծամեծ ժողովրդոց մէջ, ու անհամար նեղութիւններ պատճառելով մասնաւոր անձանց. ասկէ են ամէն դարու մէջ աշխարհս անպատ դարձնող պատերազմներն ու կռիւները՝ Կայենէն ու Եբելէն մինչև հիմա. ասկէ են նաև մահառիթ ախտերը՝ որ մարդկային յոյսերուն և զուարճութիւններուն հետ, ամէն ատեն խաղու պէս կը խաղան: Մարդոց ցանկութիւնները այնչափ սաստիկ կ'աճին թոյլտուութիւն եղած ատենը, և ազգակործան գէշութիւններուն ու թշուառութիւններուն բոլոր սերունդը ծնունդ կ'առնեն անոնցմէ, և այրիներուն ու որբերուն արցունքը կը բազմապատկեն: Եսիկա երկնից բացարձակ մէկ վճիռը չէ՝ որ մարդկային կենաց դառնութիւն տուող չարիքները աշխարհի վրայ հեղեղի պէս

թափէ. բայց մարդոց սրտին ընտրածն է՝ որ հաճոյքներնուն ու կիբքերնուն ձայնին կը հակամիտին, ու երկնից հաստատուն օրէնքին անհնազանդ ըլլալու գեղեցիկ-խեղ կ'ուրախանան: Եստուծոյ առջևը ամէն բանէն պատուական ու հաճելի եղածներն ու գերազանցեալ մարդկութեան հաւանածները վտանգի դրնելով: Նշմարիտ է որ անմահ ըլլալու համար ստեղծուած էակին ազնուութեանը անվայել է, ու երկնից համար իր հոգին չհրահանգել, և ինքզինքը յուսահատութեան աշխարհին դատապարտել ցոյց տալ է. բայց աս բանին առ հասարակ ասանկ ըլլալուն մէկը չկրնար ընդդիմութիւն հանել, երբոր անցած ատեններուն պատմութիւնները աչքէ անցրէ՝ կամ անցեալ դարերուն այլանդակ հակամիտութիւնները նկատէ: Խաղաղութիւնն ու սէրը՝ միայն անկատար կերպով մը աշխարհիս կրօնական մասին հանգամանքը ցոյց կուտան. յիշաւի՝ անունով Քրիստոսի հետեւողներուն մէջ տիրած կարծեաց ու զգայմանց տարբերութիւնները շատ ընդարձակ ու բազմաթիւ են, և եկեղեցւոյն օգուտներուն ու բոլոր մարդկային ազգին ալ վնասակար են առ հասարակ. վասն զի անոնք այնչափ անվայել կերպով կը ներկայացընեն Մեր Հօգին՝ որ իր կեանքը աշխարհի փրկանք ըլլալու համար տուաւ. ու Եմենաբարձրելոյն յայտնեալ կամացը ընդդիմութիւն կ'ընեն, որ իր Որդւոյն հետ թանտները ժառանգութիւն պիտի տայ, ու մինչև երկրի ծայրերը անոր ստացուածքը:

Սաղմ. ք. 8:

Եւ մինչև անգամ Քրիստոսի ճշմարիտ աշակերտներուն մէջտեղը տիրած տարբերութիւնները այնչափ շատ և ընդարձակ են, որ դիտութեան և առաքինութեան մէջ շուտով իրենց յառաջ երթալուն, և համարձման ատենը փրկչին տուած պատուէրները կատարելու գերազանց յաջողութիւնը գտնելուն չեն յարմարիր: Մտնոց յոյսերը կը նուաղի, հանգըստութիւնն կը պակսի, աշխուժութիւնն կը քիչնայ, օգտակարութիւնն կը նուաղի, ու ասպառնի վարձքերնին կը վնասուի իրենց փոխադարձ սիրոյն և գործակցութեանը պակսելուն համար: Բայց Խաղաղութեան աշխարհը խիստ սաստիկ կը տանջուի: Հազիւ կը դառնուի անակ ժամանակ մը՝ որ բոլոր աշխարհս շատ

նշանաւոր կերպով անոր ցնցումը չզգայ : Ազգազգի վրայ կ'ելէ : ու թագաւորութիւն թագաւորութեան վրայ • զէնքեր կ'առնուին : պատերազմներ կը մղին : արիւնը լայն գետերու պէս կը վազէ : ստացուածքը կը վատնի : Հրն ձերու արտերը ոտից կ'ոխան կ'ըլլան : դիւղեր կ'այրին : քաղաքներ կը կործանին և կը կողոպտուին : ու աւերմունքը հեռուն և ընդարձակ կը տարածի՝ ամէն ալիքներու վրայ թշուառութիւն և տառապանք տանելով : միօրինակ յաղթեալին ու յաղթողին բնակութիւնները կը թափէ անոնք՝ առանց սահմանի : Եւ մինչև անգամ՝ ուր որ այս գիւական ոգիին արդիւնքները քիչ ահարկու կ'երևան : հոն ալ անոնք կը տեսնուին : ու ողբալի են : Եւ սոնք կողմնակցութեանց բուռն կիրքերուն մէջն ալ կը տեսնուին : Օրէնսդրաց ատեանը : և Ետնակալաց խորհրդարանը : լրագիրներու հրատարակիչներուն զայրագին յուզմունքներուն : ու հասարակութեան քմացը յարմար ատենախօսներուն մէջ • ստորին կարգի մարդոց սաստիկ հակաճառութիւններուն : և քաղաքական պաշտօնէից մէջ • բնաւ երբէք մեծ կամ փոքր ժողովուրդի մը ստոյգ և կամ ենթադրեալ օգտին վերաբերեալ անանկ խնդիր մը չըլլէր՝ որ մէկ մէկու դէմ մաքառող կարծիքները չարթնցնէ : ու ամէն սիրտ դիմամարտութեան կիրքով չբորբոքէ : ու գրեթէ ամէն ըզու իր սրտին յուզմանցը սաստիկ եւ ունդուն արտայայտութիւններով չչարժէ :

Հիմա ուր է մարդոց էղջօք պէս զգացում ունենալին ցուցնելու ապացոյցը : Ուր է ան հայրութեան նշանները : որուն բոլոր մարդոց հօրմէն՝ Եստուծոյ հաստատուած ըլլալը : ամէն ալ ճանաչելու պարտաւոր են : Բնական ազդումը՝ յիշաւի կրնայ ստիպել սաստիկ ու զայրացեալ կիրքերը կախ թողելու : դիպուածով ու մարդկութեան քանի մը ստորին պարտքերը կատարելու • բայց աս պարտաւորութիւնները կատարելու առաջնորդողը բնական ազդումն է միայն՝ ու չէ թէ գերազանց բարոյական սկզբունքը • և արդիւնքն ալ անժխտելի է որ՝ եղբայրութեան հաճելի առնչութիւնները գործնականաբար ընդունուած չէ : մեղքին յաղթութիւն գտած չափին համեմատութեամբը : Ոչ ալ՝ Եւտարանին միջոցով : Եստուծոյ աթոռէն ըխած ազդե-

ցութենէն զատ ուրիշ բան մը կայ՝ որ պինտ բռնէ իր սրբազան կապակցութիւններուն սերտ ճանաչումը : անոնց հետ պարունակուած սրբազան պարտաւորութիւններովը մէկ տեղ : « Եղատութեան : Հաւասարութեան : և Եղբայրութեան » աղաղակները՝ որ երբեմն կը լսուին կատարած բազմութիւններու բերնէն : բռնաւորներուն լուծը իրենց պարանոցէն վերցնելու փորձ փորձած ատենին՝ մարդկութեան զուտ ոգիին հօտը այնքան քիչ կը բուրնէ : որչափ որ Յիսուսը խաչը հանդերձնուած բերնէն ելած « Միջ եղի : Հրէից Թագաւոր » աղաղակը՝ երբոր ծիրանի հանդերձը հագուցին : և փուշէ պսակը գլուխը դրին : ու եղէգը ինչ ձեռքը՝ ծաղը ընելով անոր առջև ծնկան վրայ կուգային : Եւ յնքան քիչ յարգութիւն ցոյց տուած է մեղքնեալ ռամիկը մէկ պարագային մէջ՝ Եստուծոյ սահմանուած հարդհային իրաւանցը : որքան որ միւսին մէջ՝ Եստուծոյ զարգացողին արդար իրաւանցը :

Եսկէ տարբեր ու շատ հեռու է « Որդւոյն Եստուծոյ օրհնեալ Եւտարանին միջոցով » մարդկային իրաւանց ցուցուած յարգութիւնը : Իրաւ որ « Եղատութիւն » կը քարոզէ քաւական արեամբը՝ մեղաց ու Սատանային գերի եղողին • « Հաւասարութիւն » կը քարոզէ ամէն մարդու իր Երաբին ունեցած պարտաւորութեանցը : իրաւանցը : արտօնութեանցը և հպատակութեանցը նկատմամբ • ու կը հաստատէ իրենց « Եղբայրութիւն » իբրեւ որդիք հասարակաց հօր՝ Եստուծոյ : և իրենց հասարակաց մօր՝ երկրին : և իբրեւ ժառանգ հաճոյից և ցաւոց : ուրախութեան և տրտմութեան : որ ամենուն հասարակ ժառանգութիւնն է : Ո՛վ որ կը հասկընայ « Են խաչը ելած Քրիստոսի » վարդապետութիւնը՝ աս ալ կը հասկընայ : ու կը փախչի « Թշնամութենէ : կռիւէ : նախանձութենէ : բարկութենէ : հակառակութենէ : երկպառակութենէ : չար նայուածքէ : սպանութենէ : և ասոնց նման բաներէն » • որովհետեւ մարմնոյ դորձքերը թէ՛ Եստուծոյ առջև անարգ են : և թէ ընկերակցութեան օգուտներուն միասակար են միօրինակ • ու անոնց տեղը՝ կը մշակէ « Սէր : խնդութիւն : խաղաղութիւն : երկայնմտութիւն : քաղցրութիւն : բարութիւն և հաւատարմութիւն » • իբրեւ պը-

տուղ Հոգւոյն, սուրբ և ընդունելի Աստուծոյ՝ ու մարդոց մէջ ալ ընդհանուր բարի կամք մը զարգացնող : Եւ ճշմարիտը սա է որ՝ որչափ որ Աւետարանը երախտագէտ սրտով ընդունուեցաւ իբրեւ Աստուծոյ շնորհաց յայտնութիւնը, ու որչափ որ անոր ուղին մասնաւորաց ամէն մէկուն՝ և ժողովրդոց ընդհանրութեան սրտին մէջ տարածուեցաւ, մարդոց բնաւորութեանն ու վիճակին վրայ զարմանալի լաւութիւն մը յառաջ բերաւ՝ ընտանեկան խաղաղութեան, և ընկերական կարգադրութեանց վերաբերութիւն ունեցածին չափ՝ հանգերձ մասնաւորաց իրաւունքը և ազատութիւնը ճանչալով ու պաշտպանելով, ու կառավարութեան արդար և բարեսէր սկզբունքը հաստատուն բռնելով՝ անմեղին ապահովութիւնը կը պաշտպանէ, ու չարագործին արդար պատիժը կը հատուցանէ :

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՔԱՋԱՍՐՏՈՒԹԻՒՆ

Անգղիոյ մէկ նահանգը՝ հանքի մէջ բաւոր աղքատ մետաղահան մը, իր արուեստակից ընկերոջը հետ մէկ տեղ՝ խորունկ հորի պէս հանքի մը մէջ ական կը բանար : Աս աղօտ գործին ետեւէն եղած ատեննին՝ մէկ ամուր ապառաժ մը նետելու վրայ էին : Ապառաժին մէջ ծակ մը բացին՝ ու վառօղը լեցուցին, ու բռնկցրնելիք պատրոյգը (ֆլէյլ) անանկ մը գրին՝ որ ինքնին չէր կրնար հանուիլ : Իրենց գործողութեան բուն կանոնը ան էր որ՝ առաջ զմեղիով մը, բռնկցրնելիք պատրոյգին ծայրը կտրել պէտք էր . ետքը մէկերնին վեր կ'էլէր հորին մէջը կախուած զոյլով, ու միւսը կը սպասէր մինչև որ կրկին զոյլը վար իջնէր . և ան ատենը վարը մնացողը ասոր մէջ կը մտնէր, բռնկցրնելիքին կրակ կու տար, ու վերն եղողին նշան տալով՝ մինչև բռնկիլը, կրակ առնելը, ու նետուիլը, ինքն ալ վեր ելած կը գտնուէր : Բայց այս անգամին անգղուշութեամբ մը բռնկցրնելիք պատրոյգը քարով մը և ծայրը չարած երկաթ գործիքով մը կտրեցին, և կրակ սուս, ու պատրոյգը ֆափալ սկսաւ . ուստի երկուքը մէկտեղ

զոյլն մէջ նետուեցան, ու նշան տուին որ վեր քաշէ : Վերը կեցող մարդը ու նայն տեղը կ'աշխատէր գործիքը շարժելու . մէկը վտանգէն ազատելը հնարաւոր էր, երկուքը մէկտեղ չէին կրնար ազատիլ . ու ժամանակ ալ անցնելը՝ երկուքին մահուանն ալ պատճառ պիտի ըլլար : Հանքագործին մէկը քիչ մը միւսին երեսը նայելով՝ զոյլն զուրս ցատկեց, ու ըսաւ . «Փախի՛ր, ես բոպէէ մը երկինքը պիտի ըլլամ» : Դոյլը հորն 'ի վեր ելաւ շուտ մը՝ ու մէկը ազատեցաւ . և իր ազատութեանը պատճառ եղողին վախճանը ինչ ըլլալը գիտնալու սաստիկ փափաքով մը՝ հորին բերնին ծռեցաւ որ լսէ : Շիջդ ան ատենը նետուելուն շառաչունը լսեց . հորն 'ի վեր մէկ քարի մը կտոր եկաւ ճակատին զարկաւ, ու անանկ նշան մը եղաւ որ՝ բոլոր իր կենացը մէջ չպիտի ելլէ մտքէն իր ազատութեան յիշատակը : Շուտ մը վար իջնելով՝ սկսան նետուած քարերը փորել, որ մարմինը մէկդի առնեն : Վերջապէս ձայն մը լսելով՝ գիտցան որ իրենց բարեկամը տակաւին կենդանի է : Անոր քովն հասան, ու գտան որ՝ քարերուն կտորուանքները իր վրան յարկի պէս ծածկեր էին, և իրեն մնաց մը եղած չէր . ոչ ալ մինչև անգամ թեթեւ սկզբուածքի նշան մը կար վրան : Աս գիպուածին վրայօք իր ամէն գիտցածը աս էր որ՝ երբոր իր բարեկամը վեր ելաւ, ինքը նստաւ ու իր երեսին դէմ մէկ քարի մը կտոր բռնեց : Ու երբ իրեն հարցուցին թէ ինչ պատճառով իր ընկերը ազատելու ու ինքզինքը ասանկ վտանգի մը մէջ ձգելու է, ինքը պատասխան տուաւ թէ՝ «Գիտէի որ իմ հոգիս ապահով էր, բայց անոր հոգւոյն ապահովութեանը վրայ այնչափ վստահ էի» :

Բաղնաձախ յիշարութիւն : Հաշիւ եղած է որ Չինացիք՝ իրենց կուռքերուն առջև վառելու խունկի համար 360 միլիօն Բաւլա ծախք կ'ընեն : Աս հաշիւով՝ բոլոր կայսերութեան մէջ ամէն հասակի ժողովուրդ մէկըմէկու վրայ առնելով, մարդ գուրս մէկ Բաւլա կ'իյնայ : Եւ այս կռապաշտութեան մինակ մէկ բանին հաստատութեանը և պիտոյիցը համար եղած ծախքն է :

ՀԱՒԱՏՔՈՎ ՄԵՌՆԵԼՈՒ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Թէ որ հաւատքով մեռնելու երջանկութիւնը կ'ուզես ունենալ, աս խրապը մտիկ ըրէ :

1. Գանք ըրէ առաջուց հաւատք ունենալ. վասն զի մահը՝ հաւատքը գործածելու ատեն է, չէ թէ նորէն ստանալու : Յիմար էին ան կուսանքը՝ որ փեսային դարձ մօտեցած ատենը եղ ծախու առնելու կարօտ էին :

2. Սորվէ ամէն օր հաւատքի հրահանգներուն մէջ կեանք անցնելու, ու ալ աւելի Քրիստոս իր բոլոր պաշտօններովը ընդունելու, ու Աստուած անկիա հաւատացեալներուն ինչ վախճանի համար որ տուաւ, ան կերպովը իր մէն օգուտ քաղելու :

3. Յաճախակի երկինքի վրայով յստակ գաղափարներ ունեցիր, ու զգոյշ եղիր որ մեղքը զանոնք չաղտոտէ :

4. Յիշէ և դիտէ մտքիդ մէջ, Աստուծոյ քեզի ըրած մարդասէր գործքերուն վրայով քու ըրած փորձառութիւններդ, ու շուտ շուտ անոնց վրայ խորհրդածութիւն ըրէ՝ որ անոնք մահուան ժամուն քովդ պատրաստ ըլլան :

5. Հատ մը մտածէ՝ փորձութեանդ ժամանակը քեզի եղած խոստմունքները՝ որ շատ անուշ ու մխիթարական էին, ու աղաչէ որ Տէրը անոնք քեզի յիշեցնէ մեռնելու ատենդ ալ :

ԿԻՐԱԿԻՆ ՍՈՒՐԻ ՊԱՆԵԼՈՒՆ ԱՋԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐԴՈՒՍ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆԸ ՎՐԱՅ

1. Աստուածային պաշտամունքի ատենը վայելուչ կերպարանքով երևնալու գաղափարը որն որ բոլոր Կիրակին սուրբ պահօր ժողովուրդներուն մէջ տարածուած է, իրեն հետ մեկտեղ կը տանի մաքրութեան ուշադրութիւն ընելը, և հագուստը փոխելն ու անձնական տեսքին վայելչութեանը վրայ հոգ տանելը՝ որ շաբթուան մէջ գործածած սովորութենէն տարբեր մէկ կարեւոր և առողջարար փոփոխութիւն մըն ալ է :

2. Կիրակի օրուան բերած հարսնայ հանգրստութիւնը՝ ուրիշ մէկ խիստ կարեւոր նիւթ

մըն է : Հաբթուան մէջի անդադար և ճանճրացուցիչ գործառնութիւններէն ետեւ՝ Քիչեքական գործարանքները կը յոգնին ու կ'իյնան, և թէ որ Կիրակին վրայ գալով օգնութեան հասնէր, բոլորովին կը նուաճէր ու կը կործանէր : Կիրակի օրուան սթափիչ հանգրստութիւնը՝ կազմուածքը կը կազդուէր, ու առողջութիւնը կը պահպանէ :

3. Այս բանը կրնայ ըսուիլ ճշմարտապէս՝ համար ալ : Աս ալ շրջանաւոր հանգիստ մը կը պահանջէ մարմնոյն պէս, առանց ատոր ինքն ալ կը նուաճի, ու մարմինն ալ հետը մեկտեղ կը կործանի :

4. Ստաւոր տխրութիւնը և ընկճումը՝ ինչ բանէ պատճառած ըլլայ թող ըլլայ, զօրւոր կերպով մը առողջութեան կը դպչի, բայց պատուական Կիրակին զուարթ կենդանութիւն տուող և հոգեւորող աղբեցութիւնները՝ մտքին վրայի ամպերն ու մթութիւնը մաքրելու հակամիտ կ'ընէ, ու ան առաձգական ոգին կու տայ՝ որն որ առողջութեան այնքան շահաւոր է :

5. Ընկերական կենաց մէջ եղած զանազան մոլութիւնները՝ առողջութեան վրայ շատ փնասակար պատերազմ կը յարուցանեն, բայց պատուական Կիրակին՝ անոնց դէմ մեծ ջանքով և աշխուժութեամբ կը ներգործէ իր արդիւնքները, ու կըրցածին չափ զանոնք կը զսպէ՝ ու մարդիկ փնասակար կիրքերուն ախտերէն, և ուժը սպառելու վտանգէն կը փրկէ :

6. Կիրակի օրուան արդիւնքին մէկն ալ ան է որ՝ սրտին մաքրութիւն, և խղճմունքին խաղաղութիւն տալու աղբեցութիւն ունի, ու անոր համար ամէն մտքի հանդարտութիւն ու հանգստութիւն և Աստուծոյ վրայ անդորր վստահութիւն կու տայ, ու ան ամէն սրտնեղութիւններէն ու գրգռութիւններէն կ'ազատէ մարդը՝ որոնք առողջութեան այնքան փնաս կը հասցընեն :

7. Մէկը չկրնար տարակուսիլ, թէ մարդիկ այս աշխարհի անցաւոր բաներուն ետեւէն բանականութեան հակառակ ունեցած սաստիկ փափաքներնուն ծանրաբեռնալ ներգործութեամբ՝ իրենց մարմնոյն և մտքին զօրութիւնը խանգարելու, և վաղահաս տկարութեան՝ հիւանդութեան ու մահուան ալ պատճառ եղան, բայց Կիրակին սուրբ ներգործու-

Թիւնը՝ մարդոց հետեւելու պատշաճ : եղած բաներուն ճիշտ նկատումը ընելու , փափաքը հանդարտեցնելու և չափաւորելու հակամիտութիւնը յառաջ կը բերէ . և այս կերպով մարդոց կազմուածքը ան ամէն ծանրաբեռնութիւններէն կ'ազատէ՝ որոնք այնքան վնասակար են իրենց :

8 . Առողջութեան կանոնները , և մարդիկ անոնց հնազանդելու պարտաւորութիւննին պայծառ կը տեսնուին , և շատ խորին զգացում կ'ունենան ան տեղերու մարդոց վրայ՝ ուր որ կիրակիին աղքեցութիւնը իրենց մշտքին տեսութիւնները կ'ընդարձակէ , որ աս ու հանդերձեալ կենաց մեծամեծ օգուտները աղէկ նկատեն :

Ուստի ան միակ կարեւոր նպատակննաշելով՝ որ մարդոյս առողջութիւնը պահպանելու կը վերաբերի , պէտք է որ Սուրբ Օրը կատարելապէս իր գործողութիւնը բաց , ու խիստ կարեւոր հետեւութիւններ յառաջ բերած համարինք :

ԿԱՆԱՆՅ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Արեւիկայի երեւելի արեւմտեան Տրապիսոսի խոստով : Դէպքին Դիւն , հիպոկալը կը քաղենք :

Աստուծոյ ետքը՝ իմ նախկին կրթութիւնս , այո՛ ինչոր եղայ ու ինչ ալ որ եմ , բոլորը պարտաւոր եմ բարեպաշտ մօրս կրթութեանը : Իր խրատական ձայնէն էր , որ սորվեցուց իմ մատաղ հասակիս մէջ՝ որ սիրտս իմանայ թէ ի՛նչ վտանգ կայ գինուցընող դաւաթին մէջ , և թէ՛ ապահովութիւնը անկէ հրաժարելուն մէջն է :

Եւ որովհետեւ մէկը՝ ինձմէ աւելի պարտաւոր չէ՛ այս մայրական բարեբար աղքեցութեանը մասին , ասանկ ալ մէկը՝ ինձմէ աւելի չկրնար դալ , թէ ուրիշներուն ապագայ վիճակին վրայ ո՛րչափ ներգործութիւն ունի :

Շատ աղէկ գիտեմ՝ որ Աղամին օրինակ զանցութիւնը կնկանը ձեռքովս եղաւ . ու Յիսուս Քրիստոսի միջոցով , ազատութիւնն ալ կնկան ձեռք : Կնիկ էր որ Իսրայէլի ազատարարին՝ Մովսէսի միտքը տողորեց :

ու անոր բնաւորութիւնները ձեռացուց : Կնիկ էր որ երգեցողաց պարին գլուխ եղած՝ պատասխան կու տար այն յաղթական հանդէսին , որ նուագարաններով յառաջ կ'երթային տօն կատարելու Կարմիր Ծովուն եզերքը՝ Փարաւօնին կործանմանը վրայ : Կնիկ մըն էր որ Ասարան փախուց , ու Դեբօրային և Լաբինօամին տղուն Բարակին երգը շարագրեց , ու Իսրայէլի ցեղերուն տալիներով արդարութեամբ դատաւորութիւն ըրաւ : Կնիկ մըն էր որ Համանին չար խորհուրդները ջնջեց , արդար Մուրթգէն փրկեց , ու ամբողջ ժողովուրդ մը ընդհանուր կործանումէն ազատեց :

Հիմա չըսենք Բաբելոնի Համբարամին՝ Ռուխայի Կատարինէին՝ կամ Անգղիայի ան թագաւորութիւնը վրայ՝ որոնց ուրախութեց թագաւորութիւնը Բրիտանիայի պատմութեանը պայծառ ժամանակները կը կազմէ , և կամ այն դեռափթիթ աղնիւ թագուհոյն վրայ՝ որ ուսման և բարոյական պաշտպանն է , և որն որ հիմա այն ծովապատ կղզոյն աթոռը կը բազմի . ասոնց վրայ չըսելով , կան նաև ուրիշներ ալ՝ որ աւելի սուրբ վարքի մը տէր են , որոնց վրայ մինչև անգամ անվայել պիտի ըլլար հիմա խօսելը :

Թագաւորական դաւազան մը չէ՛ կնոջ ձեռքը ամենէն աւելի յարմար եղած բանը . ո՛չ ալ կոտորածի դաշտն է իր փառաց տեղը : Իր ընտանիքն է իր գործելու թատրոնը , գեղեցկութեան խարխալն ու իր զօրութեանը աթոռը : Կամ թէ որ դուրսն ալ տեսնուի , սիրոյ և ողորմութեան վերաբերեալ գործքերու մէջ :

Դեթեմանի՝ մահուան ցաւերուն ատենը քնացողը կնիկ չէր . Կայիափային պալատը Տէրը ուրացողն ալ կնիկ չէր : Գողգոթայ լեռանը վրայ խաչը հեռուն թողողներն ալ կնիկ չէին : Բայց կնիկ էր որ համարձակեցաւ անոր մարմինը պատուել , խունկեր պատրաստել , և մարմինը զմօտել . ու գիշերը իր գերեզմանին քով ամենէն ուշ՝ և առաւօտուն ալ ամենէն կանուխ անոնք գտնուեցան : Ժամանակը ո՛չ անոր բարիքը պակսեցուց , ո՛չ հաստատութիւնը խախտեց , և ո՛չ ալ բնաւորութիւնը փոխեց :

ալ՝ ի հարկէ հաւատալէն յառաջ եկած էր . և ինքնին յայտնի չէ՞ որ՝ իր վարդապետը ապահով չէր կրնար ըլլալ, քանի որ իր հաւատարմութիւնը սխալ էր : Եւ ինչպէս որ աս սկզբունքը աշխարհային բաներու մէջ միօրինակ ստոյգ կ'ըլլէ, անհնար է անհաւատութիւնը : Սէկը չկրնար ուղիղ վարդապետ ունենալ, որ նախ և առաջ ուղիղ հաւատարմութիւն չունի : Ամէն ճշմարիտ բարոյականութիւն՝ ճշմարիտ հաւատքի վրայ հիմնուած ըլլալու է . և ամէն ուղիղ վարդապետ, ուղիղ հաւատքի վրայ : Բնական գործողութիւն մը՝ Մտածող ընդունելի, կամ մէկ լուսաւորեալ խղճմտանքի մը հաճելի չէ, որն որ ուղիղ սկզբունքէ յառաջ չգար : Սէկ գետ մը՝ իր ակէն բարձր չկրնար ելլել, մէկ ջուր մը՝ վճիտ չկրնար ըլլալ, թէ որ յըստակ աղբիւրէ մը չբխի . մէկ գործք մըն ալ ուղիղ կամ աղէկ չկրնար ըլլալ, թէ որ ուղիղ սկզբունքներէն՝ այսինքն Սուրբ Գիրքին սորվեցուցածներէն չըլլէ :

3. Սէկ ճշմարտութիւնը պատասխանատու էն՝ թէ՛ մեր ՀԵՐԵՏԻԿՈՒՆ, և թէ՛ մեր ՊԵՐՄՈՒՆԻԿՈՒՆ համար հաւատարմութիւն : Եւ այս պարզ, և ինքնին մակաբերութիւնը պատճառին համար որ՝ վարժունքը միշտ հաւատքին հետ կապեցեալ է, և անկէ է ծագումը, ու իր հանգամանքն ալ անկէ կ'առնէ : Աս երկուքը այնչափ անբաժանելի են մէկ մէկէ՝ որ անձինքն պատասխանատու ենք, և չէ՛ թէ ձեռքիս ըսելը՝ այնքան իմաստակութիւն և անտեղի է, որչափ որ մէկու մը՝ իր գրացիին տունը վառօդով նետելուն պատճառը ինքն է ըսելը, ու անտեղ թէ՛ կրակ տալու համար ինքը ձեռք դպուցած չըլլալուն, անոր պատասխանատու չէ : Աշխարհային գործառնութեանց մէջ աս կերպով կը դատենք բանը, և իրաւամբ ալ է ըրած դատաստանին : Ու թէ որ ան կորսուած նաւուն նաւապետը՝ իրեն ըրած մահադատութիւն սխալմունքը, անհոգութենէ մը և զանցառութեան պատճառով ըրած ըլլար ալ՝ նոյնպէս պատասխանատու պիտի համարուէր այն սոսկալի կորստեանը համար, ինչպէս որ մէկ դեղագործ մը՝ սխալմամբ հաւատացած մէկ դեղին տեղը, հիւանդին թոյն տալովն ու անոր մեռնելուն պատճառ ըլլալովը՝ ըրած յանցանքին համար ամբաստանուելով կը դատապարտուի : Եւ աս օրինակներուն մէջ ցուցուած սկզբունքներուն նման՝ մարդիկը կը մեղադրենք, մարդասէր՝ անկողմասէր՝ և նախա-

պաշարմունքներէ ազատ չըլլալուն համար, ու իրենց խրճիթներէն համար ալ այնքան սատիկ յանցաւոր կը սեպենք զիրենք՝ որքան որ իրենց վարդապետն համար :

Բայց թէ որ աշխարհային հասարակ գործառնութեանց մէջ՝ հաւատքնու համար այսչափ պատասխանատուութիւն ունինք, ուր որ շատ անգամ սխալմունքի մէջ իյնալու են թակայ ենք՝ շատ աւելի պատասխանատուութիւն ունինք կրօնական բաներու մէջ, որուն մէջ սխալելու կարօտութիւն չկայ . ուր որ ճշմարտութիւնը յայտնուած ըլլալուն՝ պարզ է անիկայ գիտնալ «պարզ» . և այնչափ պարզ՝ որ «ան ճամբուն մէջ քայլող, ու յիմարները անգամ պիտի չմտորին» . Եւ 8. և ուր որ՝ Մտածած խոստացքեր է լուսաւորել, ու սորվեցընել, և առաջնորդել բոլոր անոնք՝ որ իրմէն կը խնդրեն : Ու աս պատճառին համար է որ՝ Մտածած չէ թէ միայն կը հրաւիրէ, բայց ինչ հրամայէ ալ որ հաւատանք . ու կը յանդիմանէ մեզ, հաւատարմութիւն համար, և կը սպառնայ մեզ յաւիտենական մահուամբ պարտելով մեր անհաւատութեանը համար, և կը հաստատէ աս ճշմարտութիւնը թէ՛ չոր տիրտը ընել կուտայ չհաւատալին : Ուրեմն դատողութիւնն ու ընդհանրապէս մարդոց վճիռն ու փորձառութիւնը՝ կը միանան Մտածածաշունչին հետ մէկ տեղ ըսելու, թէ մենք մեր հաւատքին համար պատասխանատու ենք :

4. Ուրախ խորոք բան է մշտնջենալու պատրաստ ըլլալը : Ան դժբաղդ նաւուն մէջ դառնուած ճամբորդները, շատ քիչ մտքերնուն անցուցած էին՝ որ իրենց վախճանը այնքան պիտի մօտ ըլլար, և իրենց հասնելու ակնկալութիւնը րաժ՝ կարծեցեալ նաւահանգիստին, միայն յաւիտենականութեան հասնել մը պիտի ըլլար : Եւ տակաւին մէկ րոպէի մը մէջ՝ հոգեօց աշխարհքը կանչուեցան, և հոն մօտան, իրենց Մտածողն և Դատաւորին ներկայութեանը՝ գրեթէ առանց առաջուց իմանալու, կամ պատրաստուելու, ու ատեն ունենալու : Սահմանը կը ըլլալ որ ո՛վ ընթերցող անոնց եկածին պէս՝ ինչ ալ անանկ շուտ չգայ . բայց միւս կողմանէ՝ անանկ չըլլալով՝ ինչպէս ըլլալ որ գայ ալ : Այդուան վրայ ապահովութիւն չունիս, և չես գիտեր թէ մէկ օր մը ինչ բան կրնայ յառաջ բերել, ինչ և իցէ բոլոր աս ապագային անստուգութիւններուն մէջը, իմաստութեան

մէկ մասն ալ ան է որ՝ պատրաստ գտնուիս : Եւ
 Եստուծոյ նախախնամութեանն ու իր խօսքին
 մէջ տուած զգուշութիւնն ալ է աս որ՝ Լէւ
 Գոմէն պարտաւորուի : Լէւ մէկ զի ձգէ քու
 մեղքերդ , ու ապաշխարէ : Հիմա հաւատա
 Տէր Յիսուս Քրիստոսին . հիմա սկսէ հաւա
 տոյ և անկեղծ հնազանդութեան կեանք մը՝
 որ թէ ապրիս , ու թէ մեռնիս , ապահով ըլլաս :
 Եւստուծոյ մի անցըներ կենաց աս մեծ գործին
 մէկէն ձեռք դարնելու , ապա թէ ոչ՝ երբոր
 մահուան սահմանին վրայ կայնիս , ան ատենը
 աս խրատին հնազանդելուն ուշ ըլլալը պիտի
 հասկընաս . « ԲՈՒ ԵՍՏՈՒՆԵՐԻ ԴԻՏԵԼԵՅ
 ԼՈՒ ՊԵՏՐԵՍՈՒԼ » :

ԱՂՕԹՈՒՆ ՈՒԺԸ

Եստուծոյ ընդունելի աղօթք մատուցանելու
 ուժէն աւելի բարձր մէկ ուժի մը ընդունակ
 չէ մարդս . և աս ալ ամէն մէկ հաւատացեալին
 շնորհուած է՝ որչափ որ իր վիճակը ստորին կար
 գի ալ ըլլայ : Եսիկա՝ ոչ եկեղեցւոյ օժանդա
 կութեանը , ոչ ալ անոր պաշտօնէիցը , և ոչ ալ
 շատ աղօթեցութիւն ունեցող մարդոց տրուե
 լու սահմանեալ է : Եւստուծոյ աննշան Եստուծոյ
 զաւակն եղողը՝ որ և իցէ մէկու մը չափ , կարճ
 ճամբայ մը՝ ու բաց դուռ մը ունի Եստուծոյ
 շնորհաց աթոռին առջև երթալու : Մէկը
 կարօտ չէ եկեղեցւոյ օժանդակութեանը սպա
 սելու . բուն իսկ ինքը աղատութիւն ունի ա
 ղօթքով Եստուծոյ մօտենալու : Մէկը կարօտ
 չէ աւելի տարւօք , ու աւելի պատուաւոր մէկու
 մը առաջ անցնելուն սպասելու : Եւստուծոյ
 տացեալ՝ մարդոց առջև որչափ տկար ու ան
 զօր կ'ըլլայ թող ըլլայ , իշխանի մը չափ
 ուժ կրնայ ունենալ Եստուծոյ առջև : Եւ
 կարելի է որ իրմէն տասնապատիկ աւելի ար
 տաքին արտօնութիւններ ունեցողներէն աւելի
 Քրիստոսի համար , ու մարդոց փրկութեանը
 համար գործ կրնայ տեսնել : Եստուած՝ ինք
 ղինքը ու բոլոր իր զօրութիւնները պատրաստ
 կը պահէ , երբոր հաւատքով աղօթք կ'ըլլայ
 իրեն՝ ու կ'ըսէ . « Իմ որդւոցս համար ու իմ
 ձեռացս գործքերուն համար ինծի պատուէր
 տուէք » : (Եւայ . խն . 11) : Թող անձանթ մէկ
 մարդ մը ըլլաս դուն , ու Սիօնի որդւոցը մէջ
 աննշան վիճակ մ'ալ ունեցած ըլլաս , քու
 աղօթքներդ սրտէդ ու շրթունքէդ ելած չեղած՝

անմիջապէս անոնք առաջ կ'երթան , չէ թէ քու
 անունովդ՝ բայց ամէն մարդոցմէն աւելի ծա
 նուցեալ՝ եկեղեցւոյ Գլխոյն , ամենէն զօրաւոր
 Միջնորդ ու Բարեխօսին անունովդ : Քու սրբ
 տէգ ելելուն պէս՝ անմիջապէս անոնք կ'առ
 նուին , ու իրը եղածի պէս կ'ըլլան , ու իրեն
 կը մատուցուին : Եւստուծոյ տկար քրիստոնեան
 հոս մէկ յաջող տեղ մը ունի , որմէ մէկ ուժ
 մը կ'ստանայ աշխարհքը շարժելու : Կրնայ
 երթալ ու իր սիրտը՝ խիստ ջերմեռանդ փա
 փաքանօք անանկ մէկուն բանալ , որ կրնայ չա
 փէ դուրս առատութեամբ՝ մեր ուղածէն կամ
 կրցածէն շատ վեր բաներ ընել : Մենք մէկ
 Մեծ Քահանայապետ մը ունինք , որ մեզի
 համար երկինքը ելած է՝ Յիսուս Քրիստոս
 Երգարը , որուն արդարութիւնովը մենք հա
 մարձակութեամբ կրնանք դալ շնորհաց աթո
 ռին առջևը ու օգնութիւն գտնել պէտք ե
 ղած ատենը :

ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԸ

Քանի որ հալածմունքը ջրհեղեղին ջուրե
 բուն պէս աշխարհիս վրայ կը մնայ , մենք ալ
 ան ատենը տապանին մէջ կը մնանք . բայց
 երբոր ջուրերը քաշուին ու երկիրը ցամաքի
 մինչև անգամ աղաւնին թափառական կեանք
 մը վարել կ'ուզէ , ու բնաւ իր ապահովու
 թեան տունը չդառնալու փորձ կը փորձէ :

Հատերը կան որ չեն կրնար երկար առե
 յաջողութեան մէջ մնալ . ասիկա ճիշդ արե
 ուն լոյսին կը նմանի՝ որ յերաւի ըստ ինքեան
 լուսափայլ է , բայց տկար աչքերուն կը մնա
 սէ , անոնց գործարանքին յարմար չըլլալուն
 համար :

Քանի որ մենք՝ ներութեան , կարօտու
 թեան , երկիւղի և հիւանդութեան , կամ որ և
 իցէ գէշ փորձութիւններու մէջ ենք , մեր
 հաւատքը պայծառ կը փայլի : Բայց երբ որ
 Եստուած կ'ողորմի մեզի իր քաղցրութեամբ ,
 ու մեզ մահուան դուռէն կ'ազատէ , ու անանկ
 ապահով տեղ մը կը տանի մեզ որ յաջողու
 թեան հաղորդ ըլլանք՝ ան ատենը մեծ թը կը
 մնանք , ու չենք կրնար ջերմեռանդ քրիստոն
 եայ ըլլալ , ու լուսոյ մէջ մնալ՝ բայց եթէ
 ներութիւններ ունեցած ատեննիս :

ԱՌԱՏԱԶԵՌՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ

Սանտուհիլի կղզիներէն մէկը՝ որ Մօլօքայի Մըսուի, տասն ու ութը տարի առաջ իր բնակիչները, անանկ հեթանոսական կեանք մը կ'անցընէին՝ որ Սիացեալ Մահանդէն ան տեղերը քննելու համար դացող պաշտօնատարները կը ցուցնեն թէ, մարդկային ազգին որ և իցէ մէկ մասը այն աստիճան նուազ կացութեան մը մէջ բնաւ գտնուած չէ։ Ոչ քաղաքակրթութիւն ունէին, և ոչ ալ գրականութիւն։ հազիւ թէ խիստ վար տեսակ հաշուէիք և ուրիշ ստացուածք ունէին, և ողորմելի խրճիթներու մէջ կը բնակէին։ Բայց աս իրենց ստորին աստիճանի վիճակին մէջ ալ, ուրիշ մարդոց չափ դէշ ու զօրաւոր կիրքեր ունէին։

Հետեւեալ տարին, 1835 ին, իրենց հիմակուան հոն գտնուած Մերիգացի քարոզիչը իր բնակութիւնը ասոնց մէջ հաստատեց, և Մստուած շատ օրհնեց իր աշխատութիւնը։ և դիւսաւորապէս իր միջոցով մէկ մեծ փոփոխութիւն մը եղաւ, որն որ շատ անգամ չպատահիր մարդու՝ որ աս կերպով անձամբ ակահատես ըլլայ։ Հատ կողմանէ նշանաւոր բաներ կան որ այս փոփոխութիւնը կրնան ցուցնել։ Բայց անոնցմէ եկեղեցւոյ առատաձեռնութենէն զատ, մէկն ալ այնչափ աւելի բացայայտ ցոյց չտար։ Բանի մը տարի քարոզչաց ընկերութեան գանձին վճարածնին՝ իրենց քարոզիչին ծախքին բաւական ըլլալէն աւելի էր։ Տարի մը առաջ 15,000 ղուրուշէն աւելի վճարեցին անոր ապրուստին համար, և ամսագլխու ժողովքներէն 21,000 ղուրուշի չափ հանգանակեցին, և 6,000 ղուրուշի մօտ ալ ուրիշ բաներու համար։ Հետեւեալ տարուան սկիզբէն մինչև մարտի 20 որ երեք ամիսէն պակաս կ'ընէ՝ ամսագլխու ժողովքներէն 6,000 ղուրուշէն աւելի հաւաքեցին, ու 54,000 ալ ստորագրուեցան իրենց ժողովարանին նորոգութեանը համար՝ բաց ի իրենց հովիւնուն տղին համար վճարած 3,000 ղուրուշէն, որուն Մեքիգայ խրկուելու՝ և կրթութեանը համար ըլլալու բոլոր ծախքը վճարել խոստացան։

Բայց աս չէ՝ ամէնը։ կղզիին մակերեսովը խորտուբորտ ըլլալուն՝ դահալիժ լեռներուն մէջ տեղերը անդին ասդին ձորեր ըլլալով, քա-

նի քանի հատ աղօթատուններ պէտք էին իրենց դիւրութեանը համար։ Աս ձորերուն մէկին մէջի բնակիչները՝ ընդամենը 250 հոգիէն աւելի չեն, որոնք աղօթատեղի մը շինելու վրայ են, որն որ իրենց քար, փայտ, կիր, աւաղ, և՛ բերելու աշխատութիւններէն զատ՝ 27,000 ղուրուշէն պակասի չըլլար։ Բայց տակաւին նոյն տարւոյն առջի երեք ամսուան ամսագլխու ժողովքներնուն մէջ 1,500 ղուրուշ հաւաքեցին, իրենց հովիւնուն ամսականին տալու բաժիննին վճարեցին, ու իրենց աղքատներուն համար ալ ողորմութիւն տուին։ Հեռուն եղած մէկ ուրիշ ձորի մը մէջ ալ՝ ուր որ հարկւր հոգիէն քիչ աւելի բնակիչ կայ, գեղեցիկ ժողովարան մը շինեցին՝ ու Եւրոպական նստարան դրած են մէջը, և հիմա ստակ կը ժողվին որ զանգակ մը առնեն։ Ուրիշ դաշտի մը մէջ եղած ժողովարան մը՝ աղէկ շինուած չէր, ու բնակիչները ստակ կը ժողվէին, որ մէկ նոր մը շինեն՝ որոշելով որ միւսը դպրոց ընեն։ Աս ամէն բաներէն զատ՝ մէկ մէկու մօտ աղօթատեղիներ շինելու վրայ են, որ ան տեղեանքը ժողվուին աղօթքի և ժողովակներ ընելու՝ իրենց բնակարաններնին աս տեսակ բաներու յարմար չըլլալուն համար։ Եկեղեցւոյ անդամները իրենց կամօքը արդէն աս տեսակ ութը հատ տուն շինեցին, որոնք կեդրոնական ժողովարանէն հազիւ երեք մղոն հեռաւորութիւն ունին։ Ահա հիմա տեսանք մէկ եկեղեցի մը՝ որուն հիմնարկութիւնը 20 տարիի չափ առաջ եւ դած էր հեթանոսութեան մէջ, և անոր ալ խիստ մէկ խաւար ու ցած տեղը։ Խաւարը՝ Եւստարանին բերած լոյսին առջևէն շուտով փախաւ, և իրենց առջի ցած վիճակին՝ միայն պատմական բան մը պիտի ըլլայ քիչ ատենէն ետեւ։ Աս եկեղեցին շատ նախապատրաստութիւններ կ'ընէ իր հոգեւոր պիտոյիցը համար, ու առատաձեռնութեամբ ուրիշներուն իր օգնութիւնը կը խրկէ՝ աղէկ դիտնալով անոր ինչ յարգ ունենալը։ Խորհրդածութեան արեւոյն մէկ օրինակ մըն է ասիկա։ Ըն եկեղեցիները՝ որ առանց հովիւի են մնացած հիւմա, կարծելով թէ չեն կրնար անոնց ծախքը հոգալ, կամ առանց մէկ աղօթատեղի մը խորհելով թէ մէկ հատ մը շինելու կարողութիւննին չտանիր, թէ որ աս նոյն հոգին տիւրելու ըլլար իրենց մէջ՝ շուտով պիտի հովիւ և աղօթատեղի ունենային։ Արշափ շուտով Եւ-

ւետարանը բոլոր աշխարհքի տալու միջոցը պիտի պատրաստուէր, թէ որ ամէն եկեղեցի նոյն առատաձեռնութեան հոգին ունենար: Եւ ո՞վ կրնայ ըսել թէ՛ աս եկեղեցւոյն բռնած ընթացքը, հանդերձեալ աշխարհին մէջ մէկ ամենամեծ երջանկութիւն մը չպիտի տայ:

ՃՀՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

ՀԱԿԱՌԱԿԱՌԴՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅՈՎ

Ի ՈՐ ՀՐԴԱԾ ՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եստուած գիտէ որ իր Խօսքը՝ լսողներուն վրայ խորին և զօրաւոր տպաւորութիւն ընելու յարմար է: Եւ այս տեսակ տպաւորութիւններ իրօք կ'ընէ, երբոր ջերմեռանդ սրտով ունկնդրութիւն մը ըլլայ անոր: Բայց ճմարտութիւնը լսող ու համոզուողներէն շատերը, ընդդիմութիւն կ'ընեն. և իրենց մտքերը՝ շնորհաց վարդապետութիւններուն վրայով սաստիկ կռույ մը մէջ պաշարուած են: Իրենց միտքը զարմացման ու սարսափի մէջ կ'արթննայ՝ ինքզինքնին տեսնելով, ինչպէս որ աս վարդապետութիւնները կը ցուցնեն, որ իրենք սրբողջուցած Եստուծոյ մը ձեռքն են: Ճմարտութիւն է որ իր լոյսը իրենց միտքերուն վրայ ծագեց: Կը տեսնեն որ ճշմարտութիւնը ան է: Բայց կ'ուզեն որ իրենց աչքին առջևէն մէկ դի ընեն, կամ իր ուժը ունայնացնեն ծուռ հետեւութիւններ յարելով անոր վրայ:

Բայց մէկ բան մը կայ՝ որ աս վիճակին մէջ դանդաղ մտքերը պէտք է որ չմոռնան. և աս է որ մէկ անմահ մտքի մը վրայ՝ անգամ մը ճմարտութեան ըրած տպաւորութիւնը, անմահ պիտի ըլլայ: Ենգամ մը հասկցուած ճմարտութիւնը կը ընայ ըլլալ որ մոռցուի. կամ ատեն մը ստուութեան յարելով մէկ դի ձգուի, բայց բնաւ երբեք բնաջինջ չկրնար ըլլար: Ստութիւնը կրնայ ճմարտութիւնով ջնջուիլ, բայց ճմարտութիւնը բնաւ չըջնջուի կամ մշտնջենաւորապէս մտքէն դուրս չկրնար ձգուիլ: Մէկ ատեն մը կրնայ մտքին մէջ մտացածին խաբէութիւնները տեղի ունենալ: Բայց ուշ կամ շուտ մտքին ընդունած սխալ տպաւորութիւնները կը փարա-

տին, և Եստուծոյ Խօսքէն հեղ մը մտքին մէջ ընդունուած ճմարտ տպաւորութիւնները կը նորոգուին, ու յաւիտենական տըպաւորութիւն կ'առնեն:

Ենանի որ եթէ հիմա Եւետարանին ճշմարտութեանը հակառակող միտք մը՝ համոզուած ըլլալով որ անոնք ճմարտութիւն են, և ուզէ որ անոնց վրայով համոզուած ըլլալը ծածկէ. պէտք է որ իմանայ թէ արդէն իր մտքին վրայ Եստուծոյ Խօսքին տըպաւորութիւնը եղած է, որ բնաւ չկրնար ջնջուիլ: Եստուծոյ ճմարտութիւնները որ երբեմն տեսաւ, միշտ ճմարտութիւն կը մնան: Ու քանի որ միտքը իր յիշողութիւնը ու խիղճը ունի՝ ճմարտութեան հիմնական յարաբերութիւնները կան ու կը մնան: Ինչ որ անգամ մը իմացաւ թէ ճմարտ են Եստուծոյ նկատմամբ, բուն իսկ իր յանցանքներն ու դատապարտութիւնը, միայն Եստուծոյ շնորհացը վրայ իր կախում ունեցած ըլլալը, բաց ի քանի մը ժամանակաւոր ու վաղանցիկ մոլորութեան ամպերը մէկդի հանելով, պիտի տեսնէ որ միշտ ճշմարտ են: Մէկ ճմարտութիւնը մեր մոռնալը, անիկա սուտ չկրնար ընել. չկրնար անանկ ընել որ մեզի իրօք սուտ ըլլայ: Եստուծոյ և յաւիտենականութեան նկատմամբ՝ որ և իցէ ատեն մեր մտքին վրայ եղած ճմարտ տպաւորութիւնը, յաւիտեան մեզի հետ մնալու սահմանուած է: Կրնայ ըլլալ որ մենք անիկա ծածկենք, կրնայ ըլլալ որ մոռնանք: Բայց ուշ կամ շուտ մեզի կը դառնայ կրկին բոլոր իր ուժովը:

Ուրեմն որ և իցէ մէկ մը՝ թէ որ կը տեսնէ թէ իր սիրտը Եւետարանին մէկ վարդապետութեանը հետ հաշտուած չէ, պէտք է գիտնալ որ ան վարդապետութիւնը անանկ մէկ ճմարտութիւն մըն է որ՝ յաւիտեան իրեն հետ պիտի մնայ: Ինչ որ անգամ մը Եստուածային ճմարտութեանը վրայ համոզելով ընդունեցաւ, իր էութեանը մէկ յաւիտենական տարրը պիտի ըլլայ: Թէ որ հիմայ անոնք ցաւոց մէկ պատճառ մըն են. ալ աւելի ան ատենը պիտի ըլլայ՝ որ յաւիտենական լուսովը ստիպուի տեսնելու: Ինքզինքնուն հրաժարելու են աս նեղութեան պատճառը վերցնելու կարող ըլլալէն առաջ:

Ուրեմն ճշմարտութեանը համոզուելով գէժ կեցողին բնաւ փախուստի ճամբայ մը չկայ : Աստուծոյ հետ հաշտուելը բարձակապէս հարկաւոր բան մըն է : Նըշմարտութեան համոզումը անանկ մէկ կրակ մը բռնկցուցած է իր հոգւոյն մէջ, որ բընաւ մարելիք չունի : Աստուծոյ հետ հաշտուելը ճշմարտութեան հետ ալ պիտի հաշտեցնէ, ու իր համոզումը ուրախութեան տարր պիտի ըլլայ իրեն . առանց ասոր՝ առնոց հետ հակառակելուն հետեւութիւնը, իրեն հետ բերած բոլոր տագնապներովը մէկ տեղ յաւիտենական պիտի ըլլան :

ՄԵԿԶՄԵԿՈՒ ՕԳՆԵՑԵՔ

Ապեան լեռներէն անցնող ճանապարհորդ մը՝ բարձր լեռան մը վրայ ձիւնի փոթորիկէ մը բռնուեցաւ : Օգը թանձր էր, ու ձիւնախառն կ'անձրեւէր, և հովին սաստկութիւնը կարծես թէ մինչև իր ուկորներուն մէջ կը բանէր : Բայց ճանապարհորդը ատեն մ'ալ տաժանելի ջանքով մը յառաջ կ'երթար : Վերջապէս իր անդամները ցրտէն թմրած՝ ծանր քուն մը վրան գալ սկսաւ . ոտքը դրեթէ յառաջ չէր ուղեր շարժիլ, ու ձիւնին վրայ պառկեցաւ ան մահառիթ քունին տեղի տալու համար՝ որ խիստ ցուրտէն պաղածներուն վերջին վիճակն է, և որմէ անգամ մըն ալ աս աշխարհիս մէջ յերաւի արթննալիք չունէր :

Նիշդ այն րոպէին տեսաւ որ ճամբուն վրայէն ուրիշ խեղճ ճամբորդ մըն ալ կու գայ : Ան ապերջանիկ մարդը՝ իրմէն աւելի գէշ վիճակի մը մէջ ըլլալ կ'երևար, թէ որ կարելի է այսպէս ըսել, քանզի ան ալ հազիւ թէ կրնար շարժիլ . բոլոր իր զօրութիւնները թմրած էր, ու ամէն բան կ'երևար թէ մահուան կէտը հասած է :

Երբոր աս խեղճ մարդը տեսաւ ան ճամբորդը՝ որ ձիւնին վրայ պառկելու վրայ էր, մեծ ջանք մը ըրաւ : Ինքզինքը վեր վերցուց ու սողալով գնաց՝ որովհետեւ հազիւ թէ կրնար քալել, մեռնելու վրայ եղող իրեն դժբաղդութեանը հաղորդ ընկերին : Անոր ձեռները իր ձեռացը մէջն առաւ

տաքցնելու համար . քունքերը, ոտքերը, ու բոլոր մարմինն ալ շփեց տաքցնելու համար : Աս միջոցիս մէջ շարունակ զուարթալից խօսքեր ականջն 'ի վար կը խօսէր, զանիկայ քաջալերելու համար :

Աս բաներն ընելով՝ մեռնելու մարդը կենդանութիւն առնել սկսաւ . իր զօրութիւնը վրան եկաւ, ու ճամբայ ելելու կարողութիւն ունենալը զգաց : Բայց ասիէ 'ի զատ ուրիշ օգուտ մը կար, աս չէր ամէնը . վասն զի իր մարդասէր բարերարը ևս՝ աս իր բարեկամը ազատելու համար ըրած ջանքերովը վրայ եկաւ : Հիւսու ջանք ընելը, իր մարմնոյն մէջ ալ արեան շրջան ընելու միջոց եղաւ : Ինքը քանի որ միւսը տաքցնելու կ'աշխատէր, ինքն ալ կը տաքնար : Իր թմրութիւնը մէկզի գնաց, ալ չուզեց անիկ ետեւ քնանալ . իր անդամները կրկին իրենց ուժն առին, ու երկու ճամբորդներն ալ իրենց ճամբանին գացին միատեղ՝ նրջանկութեամբ և մէկզմէկ շնորհաւորելով, աս վտանգէն ազատելուն համար :

Հուտով ձիւնին փոթորիկը անցաւ, ու իրենք լեռն անցան, և իրենց տուններին ապահովութեամբ հասան :

Հիմա՝ ո՞վ ընթերցող, թէ որ քու սիրտդ պաղ է դէպ 'ի առ Աստուած՝ ու հոգիդ կորստեան վիճակին մօտ, ջանք ըրէ որ ուրիշ հոգւոյ մը անանկ օգնութիւն մը ընես՝ որ զինքը կենդանացնէ, ու իր սիրտը ուրախանայ . և շատ անգամ պիտի տեսնես որ՝ քու կինդ տաքցնելու, ազատելու, և ուրախացնելու ամենէն աղէկ միջոցն է ասիկա :

ԵՒ ԱՆԿԵ ԵՏԵՒ Ի՞ՆՉ

Պարոնին մէկը կառքը հեծած ըլլալով քաղաքի մը մօտ՝ աղէկ հագուած երիտասարդի մը հասաւ, և անիկա իր կառքին մէջ հրամցուց :

« Եւ ի՞նչ են (ըսաւ պարոնը՝ աս իրեն չճանցած պատանիին) . քու դիտաւորութիւններդ ապագային վրայով » :

« Ես դրադիր մըն եմ » պատասխանեց երիտասարդը, « և իմ յոյսս աս է որ յաջողութիւն պիտի գտնամ, և ինքիդ գլխուս դործի սկսիմ » :

“Եւ անկէ ետեւ ի՞նչ” հարցուց պարոնը :
 “Ի՞նչ պիտի ընեմ” միտքս՝ ամուսնանալ ,
 ու առանձին իմ գլխուս ընտանիք մը ունե-
 նալ է” ըսաւ երիտասարդը :

“Եւ անկէ ետեւ ի՞նչ” հարցուց նորէն
 միւսը :

“Առեւտրութեանս մէջ շարունակել , և
 հարստութիւն գիղել” :

“Եւ անկէ ետեւ ի՞նչ” .

“Ամենուն ալ բաժինը մեռնիլն է . ու տա-
 րակոյս չկայ որ ես ալ անկէ չպիտի կրնամ ա-
 զատիլ” , պատասխանեց երիտասարդը :

“Եւ անկէ ետեւ ի՞նչ” անգամ մըն ալ
 հարցուց պարոնը . բայց երիտասարդը՝ ասոր
 տալու պատասխան մը չունէր . ինքը՝ աս
 ներկայ կեանքէն անդին անցնող գիտաւորու-
 թիւն մը կամ նպատակ մը չունէր :

Քանի քանի երիտասարդներ կան ճիշդ աս
 վիճակին մէջ : Անոնց նպատակները՝ միայն աս
 ներկայ կեանքին կը վերաբերին , և ինչ որ դա-
 լու աշխարհին կը վերաբերի՝ բնաւ իրենց դի-
 տաւորութեանց մէջ տեղ չունի :

ԱՌՈՂՁՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Տղաքը՝ պէտք է սորվեցնել , որ չէ թէ
 միայն աջ ձեռուրնին՝ այլ նաեւ ձախն ալ
 գործածելու վարժին :

Հասարակ հացը՝ թէ որ մաքուր և ա-
 նուշ ըլլայ , ճերմակէն աւելի աղէկ է տը-
 ղոց համար :

Տղաքը՝ պէտք է որ զատ անկողինի մէջ
 պառկին , ու գիշերուան գտակ չդնեն գը-
 լուխնին : Եօթը տարուէն վար տղաքը՝
 վեց եօթը ժամէն աւելի տան մէջ պահուե-
 լու չեն , և ան միջոցին ալ քանի մը ան-
 գամ հանդստանալու պարապ առեններ
 տրուելու է :

Պէտք է որ տղաքն ու պատանիները՝
 նստած , կայնած , ու քայլած առենին՝
 գլուխնին վեր բռնեն . ուսերնին ալ գէպ ի
 կռնակնին՝ ու չէ թէ առջեւնին ծած բըռ-
 նեն : Տղոց համար ամենէն աղէկ անկո-
 ղինը՝ մաղէ շինուածն է . և կամ ձմեռնալ՝
 մաղէ ու բամպակէ խառն եղածն է : Տղաքը՝
 քիչէն քիչը , սունէն դուրս բաց օդին մէջ
 երկու ժամ քայլելու են :

Օրիորդները՝ թող տալու չէ որ կուրծ-
 քերնին ամուր կապեն : Աս սովորութիւնը՝
 ընդհանրապէս թոքախտութիւն , և երբեմն
 ալ խելագարութիւն կը պատճառէ՝ որոնք
 շատ անգամ մահուամբ կը վերջանան :

Ամէն մարդիկ՝ թէ մեծ թէ պզտիկ ,
 բոլոր մարմիննին պաղ ջուրով լուալու են
 ամէն առտու : Որչափ աւելի լաթ հագ-
 նինք վրանիս՝ ուրիշ պարագաները միօրի-
 նակ պահելով , այնչափ ալ քիչ ուտելիքի
 կարօտ կ'ըլլանք :

Հարիւր յիսուսէն երկու հարիւր տը-
 րեմի չափ հաստատուն սննդաբար ուտե-
 լիքը , հասարակ դործի մէջ եղող մարդու
 մը բաւական է : Կստողական կեանք ան-
 ցընող մարդիկը՝ կերակուրնուն մէկ երրորդ
 մասը ձգելու են . և ասանկով անմարսու-
 թենէ կ'ազատին :

Պատանիներն ու ուրիշներն ալ , ճրագի
 լոյսով չեն կրնար ուսման պարագայի՝ ա-
 ռանց անոր պատիժը կրելու . գիշերը ճը-
 րագի լուսով տկարացած աչքին ամենէն
 աղէկ ճարը՝ պաղ ջուրով շատ անգամ
 լուալն է :

ՄՏՔԻ ԽՌՈՂՁՈՒԹԻՒՆ

Դէշ լուրը սրտին գործողութիւնը կը
 տկարացնէ . թոքը կը ճնշէ , ախորժակը
 կ'աւրէ , մարսողութիւնը կը դադրեցնէ , ու
 ըստ մասին բոլոր կաղմուածքին կենսա-
 կան գործաւորութիւնը կախ կը թողու :
 Ամենալուս պէս՝ այլայլութիւնը երեսը կը
 զարնէ , ու դէմքը կը շառագունի . երկիւ-
 ղը՝ երեսին գոյնը մոխրի կը դարձնէ ,
 ուրախութիւնը՝ գոյն կուտայ ու կը փայ-
 լեցնէ երեսը . և անմիջական դող ելլա-
 լը՝ միջոցաւոր ջիղերուն ելեքտրական
 ցնցում մը կը պատճառէ : Գարմանքը՝
 բազկին զարկերը , վաղն ի վաղը նետելու
 կը փութացնէ : Խելագարութիւնը՝ մեծ
 զօրութիւն մը կ'ազդէ : Կամքը կը հրամայէ ,
 ու հարիւրաւոր ջիղերը հրամանը կատարե-
 լու կ'ելլեն : Մտքի զօրաւոր ամփոխում մը՝
 շատ անգամ մէկէն ի մէկ կը սպաննէ մար-
 մինը : Կիւրն , Դիագորոն , ու Սովոկղը ու-
 թախութիւններնուն ամուսն՝ Յունական

խաղուց հանդեսին մէջ : Յաղթուելուն լուրը՝ Փիլիպպոս և Թադաւորը մեռուց : Հռչակաւոր ատենախօսները՝ շատ անգամ պատուտուելով ճարտարախօսութիւն ըրած տեղերին , կամ ան սաստիկ ամփոխմունքը պատճառող մտաց յուզմունքը մէկէն՝ ի մէկ դադրած ատենը , մեռած են : Վակէյով՝ Դադղիացի երիտասարդը՝ իր հետամուտ եղած երաժշտական մրցանակին , ուրիշին տրուելու լուրը առածին պէս մեռաւ : Աս իրողութիւններէն ո՛րչափ յայտնի կ'եղեայ թէ՛ մեր առողջութեանը համար մասնաւորապէս , մեծ խնամք տանելու եմք միտքերնիս հանդարտ պահելու :

ՀԱՅԵԼԻ ԲԵՐՈՒՄԱՆՆԵՐԸ

Բանի մը տարի առաջ՝ Ռուսաց կայսրը մէկ ընծայ մը խրկեց Չինու կայսեր , որ մէկ հազուադիւս հայելի մըն էր՝ գեղեցիկ և ծանրագին ըլլալուն կողմանէ : Կայսեր կամբը ան էր որ՝ ձեռքի վրայ տանին ճամբան Բեթրպուրիէն մինչև Փէքին : Աս գործքին անտանելի դժուարութեանը վրայ , քիչ շատ դադափար մը կ'ունենան՝ ան ճամբաներուն հանգամանացը վրայով տեղեկութիւն ունեցողները : Բայց Խնքնակալին կամքն այս էր . ու հայելին անմաս Չինաստանի Փէքին մայրաքաղաքը հասաւ : Աս միջոցին մէջ՝ դժուարութիւն մը ծագեցաւ Ռուսիոյ և Չինու Երթունեաց մէջը , ու Չինու կայսրը՝ ոչ անոր ընծան , ու ոչ ալ գեսպանը ընդունեց . ուստի սուրհանգակ մը խրկուեցաւ Բեթրպուրի՝ կայսեր հարցընելու համար , թէ ինչ ընեն հայելին : Պատասխանը աս է որ՝ հայելին կրկին Բեթրպուրի դարձնեն : Միքայէլ՝ Ռուսիոյ Սեծ Դուքսը , որ աս հրամանը տրուած ատենը ներկայ էր՝ կատակի մը կերպով գրաւ (պէս) գրաւ կայսեր հետ , թէ հայելին ետ դարձուցած ատեննին պիտի կոտրի : Կայսրն ալ աս գրած գրաւին գէմ բռնեց . և հրաման ըրաւ սուրհանգակին , որ եթէ հայելին փորձանք մը հանդիպի՝ վերակացուն պատիժ սպառնայ . ու թէ որ անմաս իրեն հասնի՝ մեծ վարձք խոստանայ : Վերջապէս իր հրամանացը համեմատ՝ տասն

ու չորս մարդով անմաս բերին հայելին Բեթրպուրի Խաահակի ըսուած հրապարակը հասուցին , ու կայսրը՝ որ պալատին պատուհաններուն առջևի ճեմելիքը կայնած էր իր եղբօրը հետ , ինքզինքը շնորհաւորելով կը խնդար գրաւը վաստակելուն համար : Բայց հայելին տանողներէն մէկը՝ Իվըր ըսուած պալատին սանդուղներէն վեր ելելու առանին ոտքը սխալ աստիճանի մը վրայ գնելով , իր ինկած առենը ուրիշ տանողներուն մէկն ալ իր հետը վար ձգեց : Հայելին ինկաւ , ու հազարաւոր կոտոր եղաւ , և ասանկով Սեծ Դուքսը շահեցաւ գրաւը :

ՄԵԾԱՅԻՐԱՔԱՂԱՔ

Լօնտրա քաղաքը՝ հասարակօրէն բոլոր աշխարհի մայրաքաղաքը ճանչցուած է . և իր տարածութեանը՝ չեղուածեանն ու հարստութեանը կողմանէ , այս անունին իրաւամբ արժանի է : Ենդղիացիք՝ իրենց մայրաքաղաքին վրայօք իրաւունք ունին պարծենալու , և այս բանիս վրայ ուրախանալու , որ քաղաքին սահմանին մէջ գտնուած Ժողովուրդը՝ աշխարհիս մէջ եղած քաղաքներուն հետ բաղդատելով , իրօք ամենէն բազմամարդ՝ և ամենէն ալ հարուստն է : Եմենէին չենք կրնար ըսել , թէ իրենց պարծանքը ունայն է . բանգի պաշտօնական ճիշդ յայտարարութիւններուն հաշիւներն ալ աս նոյն բանը կը հաստատեն : Նոյն գրութիւններէն կը տեղեկանանք որ՝ Լօնտրայի բովանդակ Ժողովուրդը 2,300,000 է . և 300,000 էն աւելի տուն կայ մէջը՝ որոնց տարեկան վարձքը դրեթէ 9 միլիօն լիրայի չափ կը հաշուի : Նեղ ու լայն 15 հազար փողոց , հրապարակ , պողոտայ , ճեմելիք ճանապարհ և և կան՝ որոնց երկայնութիւնը Ենդղիական 18 մղոն , ու լայնութիւնը 7 մղոն տեղ կը տարածի : Թամիզ գետին վրայ 8 կամուրջ կայ : Զուր մատակարարելու համար հաստատուած 8 ընկերութիւն , 8 հատ երկաթի ճամբաներ ու կայանքներ՝ որոնք չեղ և բազմաձախ շինուածքներ են . գերեզմանոցի 7 ընկերութիւն , 6 հատ հասարակաց ճեմելիքներ՝ որոնք տարօրինակ ընդարձակութիւն ունին . 340 կախկապուած եկեղեցի

ու մատուռ , և 370 ևս ուրիշ եկեղեցիներ • 250 հասարակաց դպրոց , 550 կառավարութեան պաշտօնատուներ , 14 բանտ , 8 ոստիկանութեան պաշտօնատուն , 22 թէատրոն , 50 վաճառատեղի • ուսուցիչի վերաբերեալ բաներու համար • 400 իջևան , 6,000 գինեւ տուն • և զանազան խմելիքի խանութներ , ու 3,000 սրճարան : 16,510 կոշիկար և ուրիշ ոտնաման շինող կան , 14,560 գերձակ , 13,210 ատաղձագործ , 6,830 որմնագիր , 2,320 կապարագործ , 5,040 տան ներկարար , 2,670 գլխարկ շինող , դուլպայ և՛ ծախող • 2,640 Ժամագործ , 1,180 հանգերձի նաւաճառ , 1,090 դեղագործ , 2,140 տակառագործ , 4,000 դրաշար և՛ 1,000 անիւ շինող , 2,200 մազ կտրող , 1,000 խմորեղէն շինող , 4,400 մնագործ , 1,600 պանիր ծախող , 1,100 ձուկ ծախող , 1,100 ծխախոտ ծախող , 2,170 կառք շինող , 6,000 հացագործ , 5,000 խանութպան նպարավաճառ , 4,200 չուխայ ծախող , 1,500 կաթավաճառ , 2,900 ակնագործ , ոսկերիչ և՛ , ու 9,700 զանազան տեսակ հասարակաց կառք վարող : Իւր բնակիչները տարին 190,000 եղի միս կ'ուտեն , 776,000 ոչխար , 250,000 գառն 250,000 որթ , 300,000 խոզ , 2,160,000 կենդինար ձուկ , 120,000,000 գրիւ ցորեն • (դուրսէն եկած անբաւ աղւերէն զատ •) 25 միլիօն Տօխայ կաթ , 65 հազար տակառ գինի , 5 միլիօն Տօխայ զանազան ոգեղից խմելքներ , 2 միլիօն տակառ գարեջուր , և 54 միլիօն կենդինար հանքային ածուխ կը սպարեն : Եւ տեսակ հաշիւները՝ աւելի պարզապէս կը ցուցնեն ազգի մը հարստութիւնն ու ղեղնութիւնը , քան թէ "փորագրեալ գարդարուն արձանները" , կամ "ոսկիով քանդակեալ" յարկերը :

ՕՐԱԳՐԱՑ ՎՐԱՅ

ՏԵՂԵԿ ՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Միացեալ Նահանգք : Հաշիւ եղած է որ՝ Միացեալ Նահանգաց մէջ հրատարակուած այլ և այլ օրական լրագիրները , 250ի չափ կ'ելլեն • և շաբաթը երեք և երկու անգամըները , ու շաբաթականները 2500ի չափ • և աս օրագիրներուն մէջ կան ու

մանք՝ որ 20,000—60,000 ստորագրուողներ ունին • և ամսական թերթերէն մէկը՝ մինչև 200,000 էն աւելի ստորագրուողներ ունի :

Միացեալ Նահանգաց մէջ հրատարակուած լրագիրներուն բոլոր գումարը՝ աս չափազանց թիւը կ'ըլլայ • 412,880,000 :

Մէջն Բրիտանիա : Մեծին Բրիտանիայի մէջ , 600ի չափ լրագիր կը հրատարակուի : Ատնցմէ 160ը՝ 1 օնտրա քաղաքին մէջ , 232ը Լնդոնայի զանազան գաւառներուն մէջ գտնուած քաղաքները , և 211ը Սկոթլանդիայի ու Իրլանտայի մէջ :

Ռուսաստան : Հիմա Ռուսաստանի մէջ հրատարակուած լրագիրներուն՝ և շաբաթական , երկու շաբաթական ու ամսական և՛ թերթերուն բոլոր գումարը , 154 է • ատնցմէ 65ը՝ Իերթպուրկի մէջ կը հրատարակուի , 12ը Մոսքուայի մէջ , 5ը Օտեսա , 22ը Պալթիական գաւառներուն մէջ , ու 50ն ալ՝ կայսերութեան մնացած մասերուն մէջ : Եւ 154ին 108ը՝ Ռուսերէն է , 29ը Գերմաներէն , 8ը Գաղղիարէն , 5ը Լեհաց լեզուով , 3ը Իսպաներէն և 1ը Իտալերէն :

Պեճիս : Օրական , շաբաթական և ամսական լրագիրներուն թիւը , որ հիմա այս տէրութեան մէջ կը հրատարակուին՝ 180 հատ են :

Բրիտանիա : Բրիտանիոյ պաշտօնական տը պագրութեան մը գրածին նայելով , թէ՛ քաղաքական և թէ՛ ուրիշ կերպ՝ 809 զանազան տեսակ լրագիր կը հրատարակուի եղեր նոյն տէրութեան մէջ :

Կը ցաւիմք որ՝ Ֆրանսայի ու Գերմանիայի լրագրաց վրայ ստոյգ տեղեկութիւն հրատարակուած չըլլալով , չեմք կրնար ճիշդ հաշիւը տալ ան տեղերուն վրայօք : Վերոգրեալ հաշիւներէն հետեւեալ գումարները կ'արտադրին :

Միացեալ Նահանգները 2,750 , Մեծն Բրիտանիա 603 , Ռուսիա 154 , Պեճիս քա 180 , Բրուսիա 809 , որոնց բոլորին գումարը կ'ընէ 4,496 :

Միացեալ Նահանգաց մէջն ներկայ բազմամարդութիւնը 25,000,000 գնելով՝ այր և կին և տղաքն ալ մէկտեղ հաշուելով , մարդ գլուխ տարին 19 լրագիր կ'ելնայ : Մեծին Բրիտանիայի մէջ՝ 12,000 հոգւոյ

